

Tragacanthae simplicium medicamentorum, his paucis uerbis. Tragacantha similem gummi uim obtinet, emplasticam quandam, & acrimoniam hebetiorem (legunt aliqui, quae acrimoniam obtundit.) Et sane similiter illi desiccatur. Τραγακάνθα sic Graecè, ut etiam Latine, & Italicè, Tragacantha uocatur: Arabicè, Chitira, Itica, Chateib, Alcuted, seu Alchathad: Germanicè, Dragant: Hispanicè, Alquetira.

## ERYNGIVM.



Ἐρύγγιον. ERYNGIVM.

## ERYNGIVM MARINVM.



CAP. XXI.

ERYNGION aculeatarum generis. Cuius folia in principio, sale condita, in cibos recipiuntur. Lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica: sed ubi adoleuerunt, circa complures caulium eminentias in spinas aculeantur, in quorum summitatibus globosa capitula, durarum, acutissimarumque spinarum ambitu stellatim circumuallantur, quorum colos aliàs uiridis, aliàs albus, interdum cœruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis, & campestribus. Vim habet causticam. Pota menses, & urinas pellit: tormina, inflationesque, discutit: contra iocinerum uitia, serpentium, morsus, & hausta uenena, cum uino prodest: bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma una. appensa, illitave, tubercula discutere proditur. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus medetur.

Eryngij consideratio.

LONGE quidem aberrant seplasiarj Senenses in Eryngij cognitione, utpote qui pro Eryngij radicibus assumant aculeatæ cuiusdam stirpis radices, quam Cacatreppola uulgo uocant. Hinc error omnibus facile depressenditur, quod nulla penitus illius plantæ nota eryngio respondeat. Legitimum Eryngium, quod, meo iudicio, Dioscoridis descriptioni nihil refragetur, frequens inuenitur prope Tridentina mœnia, ac in Goritiensi agro, quin & in compluribus Italiæ locis. Est & Eryngium maritimum, quo Veneta litora undiq; referta spectantur. Assurgit hoc folijs altero latioribus, circumato ambitu spinosis: radicibus longioribus, mollioribusq; saccharo asseruandis longe magis idoneis, quam alterius. Huius tamen non meminerit Dioscorides; Plinius tamen lib. XXXII. cap. VII. utriusque historiam tradidit. Quo sit, ut eorum sententiam minime probauerim, qui Eryngium maritimum Crocodilium esse existimant, ut in crocodilij mentione superius diximus. Sunt & qui credant, Eryngium Mauritaniæ à Secacul non differre. Veruntamen ij quoque hallucinantur: nam cum Serapio in capite de Secacul, neque Dioscoridem, neque Galenum citet, quos maxime in simplicium historia sequitur, quorumq; dicta bona fide refert, sed tantum suæ gentis auctoribus nitatur, clarissimum præbet indicium, Secacul diuersum fuisse, & plantam Græcis inco-

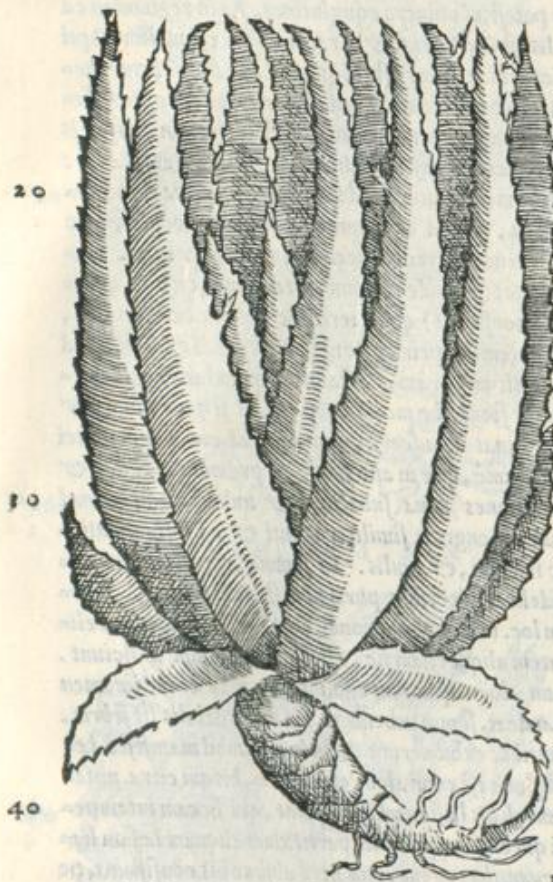
Quorundam errores.

gnitam. Siquidem si pro eryngio Secacul scripsisset Serapio, ei sanè non fuisset opus, paulò inferius de eryngio tractare ex Dioscoridis, & Galeni sententia, magno uirium & notarum discrimine. Quamobrem non parum falluntur, qui Secacul ab eryngio secernere nescientes, Eryngij radices tum saccharo, tum melle asseruatas ueneris infelicitè commiscant auxilijs, ut qui ederint, fortiores, salacioresq; reddantur. Quippe hac facultate Eryngium præstare nusquam hætenus apud Dioscoridem, & Galenum mihi reperire licuit, qua tamen pollere Secacul memoria prodiderunt Arabes. Ceterum animaduertendum est Serapionem Asters Atticum, siue Bubonium cum eryngio confudisse, stellarum similitudine deceptum, qua cæruleo colore se inuicem æmulantur: etsi quæ Bubonio insunt, nullis aculeis horreant. Meminit Eryngij Galenus lib. v i. simplicium medicamentorum, sic inquit. Eryngium caliditate quidem aut parum, aut nihil, quæ temperata sunt, superat. Siccitatem uerò in tenui essentia consistentem non paruam obtinet. Eius nomen Græcum ἐρύγγιον: Latinum item, Eryngium: Italicum, Eryngio, & Iringo: Germanicum, Brachendistel, Manstreuu; Hispanicum, Cardo corredor: Gallicum, Panicault.

Eryngij uires ex Galeno. Nomina.

Α'ΛΟΗ. ALOE.

CAP. XXII.



ALOE folium scillæ similitudinem habet, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorsus pandum: folia gerit curta, quæ utrinque ex obliquo longioribus interuallis striantur, & in spinulas desinunt. Caulis emittitur non dissimilis antherico: flos albus: fructus hastulæ regie cognatus: graui tota est odore, & gustu amarissima: radice una, ceu palo, in terram depacta. Plurima, præpinguisque in India gignitur, ex qua coactus succus adfertur. Nascitur etiam in Asia, & Arabia in locis quibusdam maritimis: & in insulis (ut in Andro) non valde succo extrahendo idonea, sed ad glutinanda vulnera sanè quàm utilis, si detrita illinatur.

Duo succi genera: quoddam arenosum, quod sedimentum purissimæ esse uidetur: alterum ad iccinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris, syncera, quæ nihil doli sentit, nitida, calculorum expers, rufi coloris, friabilis, ac iccinoris modo coacta, facile liquefcens, eximia amaritudinis. Improbatur nigra, & fractu contumax. Gummi eam adulterant: quod deprehenditur gustu, amaritudine, & ualido odore: eoque argumento, quòd digitis friata non ad minima usque frustra resoluitur. Nec desunt, qui acaciam immisceant. Natura eius est spissare, exiccare, somnum allicere, & corpora densare, aluum resolvere. Stomachum repurgat binum cochlearium mensura, in aqua frigida, aut egelida pota: sanguinis reiectiones sistit: regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu: deo

rata cum resina, aut cum aqua, vel melle cocto sumpta, aluum soluit: purgationis perfectæ causâ tribus drachmis sumitur. alijs purgatorijs medicaminibus admista, præstat, ut minus stomachum infestent: sicca glutinandis vulneribus inspargitur: ulcera ad cicatricem perducit, cohibetque. Eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur, & disrupta puerorum præputia iungit: condylomata, rimasque sedis ex passo sanat: hæmorrhoidum abundantiam, & sanguinis eruptiones sistit: pterygia ad cicatricem ducit: liuores, & insignita ex melle tollit. Priuatim scabras lippitudines, pruriginisque angulorum permulcet: dolorem capitis sedat, temporibus & fronti illita, ex aceto & rosaceo: capillum fluentem continet cum uino: tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit. Oculorum medicamentis torretur in munda, & candenti testa, pennaque subinde uersatur, ut possit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod sit arenosissimum, tanquam inutile subsidat, & læue, ac pinguisimum assumatur.

NON dubium est, quin ea legitima sit Aloë, qua passim officinæ utuntur. Nam electissima, ac purissima (adulterata enim quandoque etiam inuenitur) omnes præstat tum notas, tum uires, quæ syncerissimæ à Dioscoride assignantur. Aloë ætate nostra in quàm plurimis Italiæ locis uirescere conspicitur, præsertim Romæ, & Neapoli, ubi super ædium fenestris, ac atrijs in fistilibus uasis terra plenis alitur, ac fouetur ad spectaculum potius, quàm ad medicum usum. Quemadmodum & herba Plinio OPUNTIA dicta, folio Aloë longè crassiori, ac ampliori. Mirum quòd ex huius folio tantum plantato radices fiunt, atque ea ita non secus nascitur, ac si tota planta sereretur. Illud etiam eam spectantibus permirum accedit, quòd temporis spatio fructus proferat ficis similes. unde à plerisque Ficus Indica nominatur. Inuicuntur acerrimè in Mesuem Manardus Ferrariensis, & Fuchsius ipsum secutus, quòd affirmauerit

Aloës consideratio.

Opuntia Plinii.

Mesues à calumnia uindictatus.

H 3 ille

## OPUNTIA.

Aloës uires  
ex Galeno.

ille, Aloën per os sumptam uenarum oscula adeò referarè, ut inde postea sanguis faciliè exiliat, cum id (ut ipsi aiunt) tum Dioscoridis, tum Galeni placitis maximè repugnet. Verùm quàm longè ij, quorum pace dictum sit, à ueritate descuerint, non multo quidem labore demonstrare possem, ni præter institutum nostrum id esse censerem, niq; compertum haberem, illis prius rectè, meo iudicio, responsum fuisse à Iacobo Syluio clarissimo etatis nostræ medico in Mesuem scribentè, et à Gratianopolitano quodã. qui tam probatissimis rationibus Mesuem tuentur, ut non amplius Manarado, ac Fuchsio hic eum lacerandi locum relictum esse putem. 10

Aloës meminit Galenus lib. VI. simpl. medic. ubi sic habet. Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ nascitur in magna Syria, aquosior est, & facultatis imbecillioris: at tamen usq; adeò desiccare potest, ut uulnera conglutinet. At in regionibus calidioribus, qualis est Cælesyria, & Arabia, multò est melior. Optima autem Indica, cuius liquor est, id quod ad nos importatur, medicamentum Aloë cognominatum, ad plurimas res, propter siccitatem mordicationis expertem, utile. Est autem non simplicis naturæ, sed ut indicio est gustus, adstringit simul, & amara est: adstringit quidem mediocriter, sed uehementer amara est. Subducit & uentrem, utputa ex numero medicamentorum, quæ Græci ab excernendo stercore uocant ἐκκροτωρικὰ. Itaque ex dictis patet (si quidem memoria tenemus, quæ in quarto libro sunt demonstrata) quòd tertij sit ordinis exiccantium, calfacientium autem aut primi intensi, aut secundi exoluti. Sed & ipsius facultatis misturam attestantur particularia eius opera: nam & utile stomacho medicamen est, ut si quid aliud: & sinus glutinat. Sanat & ulcera, quæ agrè ad cicatricem duci possunt, & maximè, quæ in ano sunt, & pudendo. Iuuat & eorum inflammationes aqua subacta, & uulnera eundem admodum glutinat. Congruit similiter utenti & ad inflammationes in ore, ac naribus, & oculis. In summa, repellere, & di-

generè simul potest, cum hoc, ut paulum extergat, quantum uidelicet ulceribus puris non sit molestum. Præterea idem Galenus lib. VIII. de compositione medicamentorum loc. in hieræ mentione, de Aloë ita scriptum reliquit. Atqui ipsam aloën Andromachus quidem lotam, ex alijs autem aliqui etiam sic, aliqui uerò illotam adijciunt. Verùm iam nosse operæpretium est, ad uentris subductionem illotam aloën aptiorem esse, multum uerò de medicamentaria ui deponere lotam, quam etiam febricitantibus dare aliquis audeat, si non uehemens, sed ualde debilis sit febris. Quidam uerò etiam ex illota aloë pharmacum multis sic febricitantibus exhibuerunt, deinde cum nihil manifestè læssissent, in alijs rursus maximum experti sunt nocumentum. Infestissima est enim aloë, etiam lota, his qui citra uitiatos humores ex intemperie calida & sicca affliguntur. Proximam ab his lesionem percipiunt, qui siccam intemperiem habent, etiam eum frigiditate coniunctam. & in uniuersum qui ex sola qualitate particulam aliquam læsam habent. Etenim in humoribus intemperaturæ, pharmacis ipsas euacuantibus egent. quæ uerò absque his consistunt, penitus in tabem deueniunt ex pharmaci huius ex aloë constantis usu. Itaq; ubi humiditas uitiatæ tunicæ uentris perri-gat, ex aloë picra utilis est, expurgans humiditatem. Omnino autem sic affectis accessio nausæ plus aut minus ad-est. Euacuatio igitur affluentis humoris per solam aloën contingit, quæ purgatoriam uim non fortem habet, sed ut ea, quæ circa aluum sunt, quæ etiam contingit, purgare possit. Et si aliquando ampliori pondere exhibeatur, usque ad locos circa hepar conscendit. non tamen totius corporis purgatoria aloë existit. Ceterum ex his quæ ei admiscen-tur, mastiche ut stomacho commoda & odora, & quæ medicamentariam aloës uim frangere queat, admiscetur. Cinnamomum uerò eadem gratia, & præterea quòd tenuissimarum partium est, ut aperire uentris meatus possit, extergereq; ac attenuare, si quid uiscosum aut crassum in humoribus feratur. Crassos enim humores ob purgatorie facultatis imbecillitatem, aloë trahere non potest. Quapropter biliosarum uentris affectionum optimum pharmacum est, adeò ut in uno die sæpe multos stomachicos creditos persanet. Iuuat autem & bos, & alios omnes affectus ex uitiatæ humoribus ortos, cinnamomum admistum: utpote quod alter antem habet facultatem uitiosarum qualitatum in id quod secundum naturam habet. Hactenus de aloë ex Galeno locis citatis. Deijcit Aloë (ut Mesues aucter est) non modò bilem: sed & pituitam ipsam. Caput, uentriculumq; mundat, quorum etiam cruciatibus maximè succurrit. Inflammato, æstuantiq; bilis redundantia uentriculo auxilio est. Quotidianus eius usus à mortiferis morbis tuetur. Vin-dicat à putredine, addita myrrha, non modò uiuentium; sed etiam defunctorum corpora. Cum draconis sanguine, & myrrha ulcera contumacia sanat, quòd sine morsu aliquo exiccare possit. Sensus omnes, intellectumq; acuit, iecur ab infarctu purgat, & regio morbo medetur. Hemorrhoidibus tamen, ac cæteris sedis inflammationibus nocet: quæ obrem ijs ab eius assumptione abstinendum est, qui aliquam in illis partibus noxam patiuntur. hæc Mesues. Ceterum necat Aloë uentris tinea ex lacte, uel melle sumpta: aut umbilico tenuis apposita, bubalo felle, & aceto subacta. 50

Ex Mesue.

. . . . .

. . . . .

. . . . .

. . . . .

. . . . .

. . . . .

. . . . .

. . . . .

. . . . .

Planta,

ABSINTHIUM.

Planta, quæ Græcis ἀλόν, Latinis etiam Aloë uocatur: Mauritanis, Saber, Paber, siue Sabar: Italis, Aloc: Germanis, Alepatie, & Bitter aloes: Hispanis, Hierua babosa: Gallis, Aloes, seu Perroquet.

Nomina.

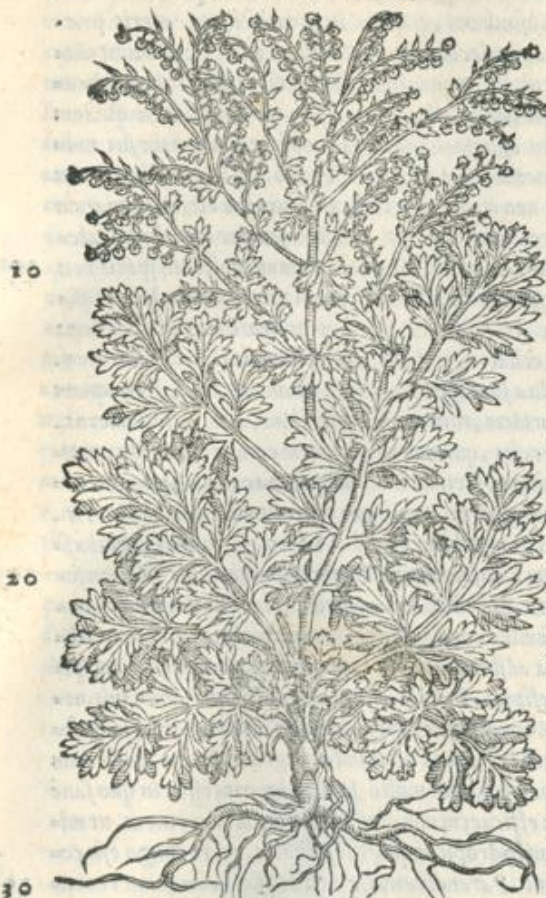
Ἀψίνθιον. ABSINTHIUM. CAP. XXIII.

ABSINTHIUM, aliqui bathypicron, herba vulgò cognita. Præstantius in Ponto, & Cappadocia, in monte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi, & adstringendi. Bilem expurgat, quæ & stomacho, & ventri inhæsit: vrinam cit, & crapulam præsumptum arcet. ad inflationes ventris, & stomachi dolores prodest, cum fese-li, & nardo Gallico potum: fastidia discutit, & arquatos sanat madefacti dilutum, aut decocti ius, quotidie tribus cyathis haustum: menses cit potum, aut cum melle appositum. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur: aduersatur ixiæ venenis cum vino: item cicutæ, & muris aranei morsibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle, & nitro perunguntur, & epinyctides ex aqua. Ad fugillata, & oculorum caligines, ex melle illinitur: item auribus, si manat sanies. Dentium, auriumque dolores decoctum vaporis suffitu compefcit. Decoctum in passo dolentibus oculis oblinitur: item præcordijs, & iecinori, tritum cum cerato cyprino: stomacho quoque longa valetudine laboranti cum rosaceo: cum ficis autem, aceto, & loliacea farina, aquæ inter cutem, lienosisque subuenit. Vinum ex eo fit, quod absinthiten vocant, præsertim in Propontide, & Thracia, quo ad antè dicta vtuntur, cum febri carent: alioquin in æstate propinant, & acceptam huic vino incolumitatem referunt. In sparsum arcis absinthium, vestes ab erodentium iniuria vindicat: culices ex oleo perunctum abigit, & à corpore arcet: atramentum librarium diluto eius temperatum, literas à murium erosione tuetur. Existimatur liquamentum eisdem præstare effectus: attamen potionibus improbatur, quoniam stomachum malè habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

Ἀψίνθιον θαλάσσιον. ABSINTHIUM MARINUM. CAP. XXIII.

ABSINTHIUM marinum, quod aliqui Seriphiú vocant, copiosissimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphorisi Aegypti gignitur: quo Isiaci pro oliuæ ramo vtuntur. Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta minutulis feminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adstringit. Per sese, aut cum oryza cocta, interaneorum animalia, teretesque tineas, adiecto melle enecat. aluum læuigat: cum edulio autem, vel lentacula decocta, eadem præstare potest. Pecora maximè pinguescunt hoc pabulo. Tertium genus absinthio assignatur, quo Gallia alpihus finitima scætet. Id patrio nomine Santonicum vocant, regionis, in qua nascitur, cognomento, absinthio non dissimile: verum subamarum est, non adeò feminis sæcundum. Eadem quæ seriphium potest.

ABSINTH



ABSINTHIUM MARINUM.



Abfinthiorū  
consideratio.

Quorundam  
errores.

Fuch. lapsus.

Monachorū  
opinio falſa.

ABSINTHII genera tria hic à Dioscoride traduntur, nempe uulgare nostrum, marinum, quod Seriphium uocant, & Santonicum, quo Gallia alpebus finitima abundat. Absinthium, quod in Ponto nascitur, ceteris præstare ad iccinoris, & uentriculi inflammationes libro undecimo capite decimosexto. Methodi medendi prodidit Galenus, sic scribens. Cum autem duplex in omni Absinthio facultas, & qualitas sit, ueluti in libris de medicamentis est traditum, utique in Pontico adstringendi qualitas non parua est. In reliquis omnibus amara quidem qualitas est uehementissima, adstrictio uero (quam saltem gustu agnoscas) aut planè obscura, aut prorsus nulla sentitur. Proinde Ponticum ad iccinoris, & uentris phlegmonas eligi præstat. Porro idest tum folio, tum flore longè quàm cætera absinthia minore. Odor quoque huic non modò non insuauis; uerum etiam aromatum quid præferens: reliquet omnibus est sædus. Quare hæc fugere conueniet, & Pontico semper uti. hæc Galenus. Cuius auctoritate freti credidere recentiorum nonnulli, Ponticum absinthium à communi nostrate specie non parum differre, quemadmodum Seriphium, & Santonicum. Sed equidem nullo alio discrimine alterum ab altero discernere crediderim, quàm quòd Ponticum sit climatis illius temperie, & folijs, & floribus nostrate longè minoribus: quin & eam ob causam adstrictoria facultate, ac etiam odore præcellat. Quod abunde declarauit Galenus libro VI. simplicium medic. ubi de Abrotono agit, cum inquit. Abrotoni duæ sunt species, altera quam marem, altera quam foeminam nuncupant. quod ipsam definitum est, tum apud Dioscoridem, tum apud Pamphilum, aliosq; innumeros. At aliud est ab eo Absinthium, cuius rursus tres statuendæ sunt species, quarum unam eodem cum genere ipso nomine appellant, cuiusmodi potissimum est Ponticum, alterum Seriphium, tertium Santonicum. hæc ille. Quocirca res est quidem sensisse uidetur Dioscorides, quòd in uulgaris Absinthij genere Ponticum præ cæteris commendauerit. Ex his igitur palàm esse puto, specie quidem à nostrate non differre absinthium, quod in Ponto gignitur; sed quibusdam tum facultatibus, tum qualitatibus tantum. Absinthium autem huiusmodi, quod cæteris præstantius sit, non solum in Ponto nascitur; uerum etiam in Hungaria, Transyluania, & Bohemia. Huic omnibus planè notis cum eo conuenit, quod Galenus delinxiuit. Etenim id folio, caule, flore, ac semine constat longè, quàm commune nostrum Absinthium, minoribus. Saporem habet amarifsculum, cui non parua adstringendi uis coniuncta est. Odorem etiam spirat (ut Galenus testatur) non insuauem, ita ut odorati nonnihil respiciat. Mesues, ut Syluius doctissime adnotauit, nescio tamen qua ratione ductus, Ponticum, Romanum appellat. Monachi uero, qui in Mesuem commentarios scripserunt, putant magno quidem errore, id Mesui Romanum absinthium esse, quod non modò in agro Romano, sed etiam in uniuersa Italia prouenit. Plinius lib. X. XVII. cap. VII. Ponticum scribit multò Italico amarius esse. in quo sanè Galeni sententiæ & refragatur, & errat. Ponticum absinthium efficacem uim obtinet ad aquam intercutem, ut mihi iam sæpius experimento compertum est. Equidem quosdam noui hydropicos quasi deploratos, qui ex longo esu comarum eius, quæ saccharo adseruata fuerant, sanitati restituti sunt. Parandi ratio hæc est: Sumito comarum recentium absinthij Pontici libram unam: sacchari albisimi libras tres. Comas illas tundito in mortario lapideo: deinde ijs optime tustis saccharum in puluerem tritum adijcito. rursus omnia simul tantisper tundito, donec in unum corpus redigantur: mox ad usum recondito. Ex absinthio ita saccharato semuncia quotidie assumitur tribus horis ante cibum. Sunt porro qui putent semen illud, quod officinæ Sanctum cognominant, quodq; saccharo circumdatū contextumq; nec andis interaneorum uermibus præbent, Absinthij marini esse semen. Attamen, ut fatentur rei herbariæ periti, qui ex Gargano Apuliæ monte inter multa simplicium genera, semen hoc ad nos comportant, à planta quadam profertur Absinthio nostrati paululum absimili. Ex quo facile (ut mea fert opinio) conijci potest, id potius esse Santonici absinthij semen, quàm Seriphij: præsertim quòd Sanctum illud nomen non aliunde, quàm à Santonico deductum esse uideatur. Cæterum procul dubio hallucinari deprehenduntur qui Canabel Serapionis semen sanctum interpretantur, cum longè admodum hæc inter se differant. Quippe Serapioni nil aliud esse Canabel constat, quàm terra tenuissimo sabulo persimilis: quæ (ut ipse ait) unà cum pluuia è cælo decidit, cuius non modò apud Arabes ad interaneorum tineas necandas; uerum & ad scitilia fracta conglutinanda increbuit usus. Absinthium marinum, siue Seriphium, in quàm plurimis tam Tyrrheni, quàm Adriatici pelagi litoribus prouenit, præsertimq; Aquileiensibus, & Tergestinis. Sed Fuchsum suspicor illud non cognouisse: siquidem quod in suis clarissimis commentarijs magno uolumini appictum spectatur, absinthium marinum non est. Quod cum fortasse & ipse animaduertisset, in paruo simplicium libello sententiam mutauit. Veruntamen non prius ab hoc errore sese uindicauit, quàm in alium incidit: quippe quòd eandem plantam pro syluestri nasturtio peperam, meo iudicio, depinxerit. Marinum itaq; absinthium cum primum è terra erumpit, folio est absinthio simili, crastore tamen. Sed postquam adoleuerit, & caules ediderit, mutatis in longum foliolis, ijsq; præsertim quæ ubiq; caulem ambiunt, abrotonum emulatur, non tamen folijs est adeò paruis. Semen profert exiguum, copiosumq; abrotoni modo inter folia erumpens, atq; in summitate caulis frè racemosum, ut hæc pictura eius demonstrat, amari, & adstringentis gustus. Volunt patres illi reuerendi, qui Mesuem commentati sunt, tantum superficie tenuis Absinthium uulgare amarescere, imis uero partibus dulcescere, ob idq; gustui gratum esse. Vnde etiam aquam, quæ ab eo ignium ui distillat, dulcem potius, quàm amaram sentiri contendunt. Quæ in re ij parum rem naturalem callere deprehenduntur. nam quòd Absinthij stillatitia aqua sit dulcis, non ex eo fit (quæ tantum equidem sentio) quòd Absinthium ipsum constet extrema parte amarum, medullitius uero dulce; sed quoniam cum exteriores illæ partes, quibus amaror inest, admodum sint tennes, ac in uaporem facile resoluibiles, ignis calore tenuiores factæ, non magno quidem labore resoluuntur: euenitq; ob hoc, ut stillatitia, quæ inde fluit aqua, omnis sit amaritudinis experta. Præterea dulcedo, quæ in ipsa inuenitur, non ab intimis Absinthij partibus emanat, sed eam tantum à plumbeis instrumentis, quibus conficitur (ut diuturna docet experientia) prouenire comperimus. Nam ipsius dulcedinis qualitas non modò in Absinthij stillatitia aqua sentitur, sed etiam in quauis alia, quæ ex herbis temperamento calidis extrahatur. Siquidem cum plumbeum instrumentum huiuscemodi herbarum uaporibus tum actu, tum potentia

10

20

30

40

50

potentia excelsa facientibus, terrena quadam substantia superficie tenuis inficiatur, quæ actutum in dulcissimam ueluti cerussam conuertitur, non mirum quidem uidetur, si aquæ inde manantes ascitiua dulcedine imbutæ, gustu dulces percipiuntur. Quod quidem ijs non euenit absinthij stillatitijs aquis, quæ duplici uase uitreis organis, calentis aquæ balneo conficiuntur. nam hæc sufficienter amarescere cognoscuntur, nec tantillum quidem dulcedinis gustantibus præsentent. Euenit sanè hoc, quoniam balneum suæ ipsius aquæ humiditate, partes tenuiores illas retinet, conseruat, ac cohibet. Quo fit, ut non adeo in uaporem uertantur, quemadmodum cum illis fieri solet, quæ carbonum, & lignorum uiolento igne in auram euanescere coguntur. Dulcedine præterea carent, eo quod à uitreis organis, quibus eliciuntur, nullam ascitiuam qualitatem recipiant. Quare satius, mea quidem sententia, esset, ut otium, quod superest, consumerent monachi in re christiana, & medici in re medica, & singuli de arte sua bene mereri discerent: uel saltem quisq; quam recte instituit, nitam sequeretur. Absinthij meminit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Absinthium adstrictorium, & amarum, & acrum simul qualitatem possidet, excelsa faciens pariter, & extergens, & roborans & desiccans. Proinde biliosos uentris humores per egestionem infernam propellit, ac per urinas euacuat. Magis autem quod in uenis est biliosum, per irinas expurgat. Ob hæc contentam in uentre pituitam, oblatum nihil adiuuat. Sic neq; si in thorace, aut pulmone contineatur: nam adstringens in eo facultas, quam amara, ualentior est. Porro quod insit quoq; acrimonia, idcirco maiori portione calidum est, quam frigidum. At si opus est generatim comprehensam eius temperiem secundum primas circumscribere facultates (etsi anomæomeres & dissimilare sit) calidum ipsum dixerim primi excessus, siccum tertij. Succus autem eius longè quàm herba ipsa, calidior est. Sed cum de Absinthio marino, siue Seripho ageret lib. viii. simplicium medicamentorum: Seriphum, inquit, specie, & gustu absinthio simile est. Id quod de Santonico scripsit Dioscorides, cum tradiderit magis cum abrotono conuenire Seriphum, quàm cum absinthio. Quamobrem relinquitur suspicio, quod aut Dioscoridis, aut Galeni scriptura sit hoc loco librorum incuria deprauata. Herba, quæ Græcis ἀβρότον, Latinis item Absinthium appellatur: Arabibus, Assinthium: Italis, Assenzo: Germanis, Vuermuot, Eltz: Hispanis, Asentios, Alosna: Gallis, Aluync, & Absince.

Absinthij uires ex Gal.

Nomina.

ABROTONVM MAS.

ABROTONVM FOEMINA.



Αβρότονον. ABROTONVM.

CAP. XXV.

ABROTONVM duorum est generum. Fœmina quadam arboris specie fruticans, candidat, circum ramulos folijs, seriphi modo, minutim incis: floribus referta est, comantibus in summo, fulgore auri, corymbis. quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro gustu. Id genus Siculum esse constat. Alterum mas uocatur, sarmentosum, gracilibus ramulis uti absinthium.

finthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atq; in Syria Hierapoli. Vtriusque semen crudum tritum, & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, vrinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. In uino potum exitiale uenenorum antidotum est: horribus ex oleo illinitur. Serpentes & substratu, & nidore fugat: contra ictus eorum cum uino potum prodest, priuatim efficax contra scorpionum, & phalangiorum uenena. Oculorum inflammationibus com modè illinitur cum cotoneo cocto, aut pane. tritum cum farina hordeacea, decoctumque tubercula discutit. Irini compositionibus admiscetur.

Abrotoni cōsideratio. **ABROTONVM** mas planta est uulgaris notitiæ. Cuius duo obseruauimus genera, hortense, & per se in eam pestribus nascens, tenuioribus folijs, & minuitiore semine. Quod uerò fœmineo generi adscribitur, non omnibus notum est: non ideo, quod & ipsum frequentissimum non seratur in hortis; sed quod à paucis pro Abrotono fœmina cognoscatur. Quandoquidem id alij Cypressum, alij Santolinam uulgò appellat, alij uerò marinum esse absinthium existimant. Sed ij profectò falluntur: quippe Santolina uulgò uocata, nil sanè aliud est, quàm Abrotoni fœmina. Quod primùm (ut Dioscorides inquit) arboris speciem quandam representet, unde & à quàm plurimis Cypressus uulgò dicta est. Deinde quod candicantibus constat folijs, circum ramulos minutim incisis, floribus aureis, orbiculatis, caulem summum, æstatis & autumnii tempore, corymborum modo comantibus. Postremò quod in uniuersum suauiter oleat cum grauitate quadam, & amaro gustu. Ex hac equidem delineatione adducor, ut decernere non dubitem, hanc plantam, quam uulgus Cypressum, siue Santolinam appellat, esse Abrotonum fœminam. Hinc itaq; Fuchsum alioqui rei herbariæ gnarum errasse crediderim, quod pro fœminei generis Abrotono plantam subiecerit ab eo longè diuersam. Qui etsi Santolinam seorsum postea depinxit; non tamen eam Abrotoni fœminæ nomine agnouit, sed herbariorum, ut arbitror, uulgum secutus, eam Chamæcyparissum, hoc est, pumilam cupressum nuncupauit, eiusq; nullam à Græcis factam fuisse mentionem falsò credidit. Ceterum quod Goritienses Abrotonum marem Veronicam appellant, ea sanè planta mihi in mentem uenit, quæ recentiorum quibusdam **VERONICA** uocatur, magnis (ut aiunt) insignita uiribus. Hæc duum est generum. Mas, quæ humi repit, caule est dodrante maiori, rubescente, lanuginosòq; folijs oblongis, nigricantibus, hirsutis, & in ambitu serratis. Flores edit purpureos circa summum caulem emicantes, & semen in siliquis, loculi formam referentibus. Radice nititur tenui, quæ in plures diuiscatur partes. Fœmina caule exit lanuginoso, folijs rotundioribus, minimè laciniatis, sub pinguibus. Flores profert in luteo purpurascens: semen in uasculis rotundis inclusum: radicem uerò maris æmulam. Nascitur in locis asperis, & incultis. floret Iunio mense. Gustu quidem adstringens, & amara est: unde conijcere licet, eam esse tum excalfaciendi, tum siccandi uir præditam. Medetur cruentis uulneribus, ac etiam diuturnis ulceribus. Sunt, qui dicunt quendam Francorum regem elephantias laborantem à uenatore suo hac tantam herba fuisse sanatum. Tumores præterea in uniuersum discutit, præcipuè qui in ceruice emergunt. Nec desunt, qui illam summis laudibus efferant ad pestiferas febres, ad tabidos, & iocineris, & lienis infarctus. Sed ut nostrum sequamur institutum, iam Abrotono medicinæ reddendæ sunt ex Galeno, qui lib. vi. simplicium medicamentorum, ita de eius uiribus posteritatis memoriæ scriptum reliquit. Abrotonum calidum, & siccum facultate, in tertio ordine seu recessu post media situm est. Inuenimus autem eius temperanentum non minimè quidem & ex gustu ducta coniectura, ut pote eum sit admodum amarum. Porro saporem eiusmodi, eum terrene sit essentiæ, à largo calore extenuatum ostendimus. Itaq; non instrenuè & excalfacit, & desiccet. Nā siue comam cum floribus (reliqua enim eius palea inutilis est) contusam ulceri puro illinas, mordax, & irritans uidebitur: siue eo in oleo macerato, caput, aut uentrem perfundere uoles, admodum calefacere reperies. Quin & si qui per circuitum rigoribus capiuntur, eos ante inuasionem rigorum hoc uoles conficere, minus utiq; rigor concutientur. imò & sensus quidem protinus ubi admotum fuerit, ipsum calefacere percipit. Porro quod lumbricos interimat, par est, nimirum eum sit amarum. Scies autem protinus, quod & digerendi, & incidendi quandam uim habeat: sed & quod magis quàm Absinthio id ipsi necessariò insit, in promptu erit colligere. Primùm quidem ex gustu: paucissimæ siquidem acerbatis particeps Abrotonum est, non paucæ uerò Absinthium. Deinde ex eo quod inimicum sit stomacho Abrotonum, uelut etiam Seriphium: gratum uerò, & amicum Absinthium. Stiquidem de istis supra ostensum est, quod amarum ipsum per se omnifariam insensum sit stomacho: austerum uerò, aut acerbum, aut in summa adstringens stomacho utile & amicum. Porro ubi qualitates hæ inuicem permixtæ fuerint, quæ uehementior fuerit, ea utiq; uicerit. Ceterum Abrotonum ustum calidum, & siccum facultate est, magis adhuc quàm cucurbita sicca usta, & anethi radix. Illa enim ulceribus humidis simul & citra phlegmonem callo induratis conueniunt: ac proinde maximè ulceribus, quæ in pudendorum præputijs sunt, competere uidentur. At cinis Abrotoni ulceribus omnibus mordax est: ac ideo cum oleo tenuium partium, cicino scilicet, aut raphanino, aut sicyonio, aut ueteri, & maximè Sabino, ad alopecias accommodatur. Barbam quoq; segnius tardiusq; enascentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: sed nec minus illis, lentiscino maceratum. Quippe pro eo quod tenuium est partium, rarefaciendi uim obtinet, et mordax est, & calidum. quas utiq; maximè eius facultates nouisse oportet, nec quicquam præterea particulare in hoc tractatu requirere. Id Græci ἀβρότον dicunt, quod etiam Latini Abrotonum: Mauritani, Catsum, Kesum, seu Gaissum: Itali, Abrotano: Germani, Stabuertz, Scheszuuertz, & Gertuuertz: Hispani, Abrotano, & Hierua lombriguera: Galli, Auron, Auronne, & Garderobbe.

Ἰσσοπος. **HYSSOPVM.**

**CAP. XXVI.**

**HYSSOPVM**, herba nulli non cognita, duum generum est, montanum, & hortense. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi, & calfaciendi. Decoctum cum ficis, aqua, melle & ruta, potumque

HYSSOPVM.



tumque peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tineas enecat. Idem facit, si cum melle delingatur. crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. Ad subducendam aluum cum ficis viridibus detritis manditur: vehementiusque addita iri, cardamomo, aut irione, deijcit: colorem in corpore fouet. Lienis, & aquæ inter cutem, cum fico nitroque, inflammationibus quoque ex vino illinitur: cum feruente aqua impositum, fugillata discutit. cum decocto ficorum, optimè anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto dentium dolorem in collutione fedat: inflationes auricularum uaporis suffitu discutit.

NON modò sunt, qui dubitent, an uulgare Hyssopum legitimum appellari possit; sed & qui certò credant, id ipsum cum Dioscoridis Hyssopo nullam habere cognationem. Horum opinionem sequuntur Monachi illi, qui in Mesuem commentarios ediderunt, argumento quòd scripserit Dioscorides (ut Marcellus interpretatur) origanum Heracleoticum folio esse hyssopi, non tamen habere umbellam hyssopi modo rotæ figura in orbem circumactã, sed multifidam, & ueluti diuisam. Quæ quidem nota non uisitur in nostrate Hyssopo, ut quod flores spicatos proferat, non autem digestos in umbellam rotæ modo circumactam. Quo fit, ut non ab re illi dubitauerint, an uulgare Hyssopum legitimum sit; hi uerò crediderint, eo omnino nos esse destitutos. Ceterum mihi iam compertum esse puto, hos omnes in dubio, & errore uersari peruersa Marcelli interpretatione deceptos. quandoquidem se aliter habet uulgata Dioscoridis lectio (cui etiam Oribasius, & uetusti quidam Græci codices adstipulantur) quàm uerterit Marcellus: ita enim Græcè legitur. Οριγανος ηρακλειωτικη, οιδε νοτιανη και λουσιω, φυλλον εχει εμπερες υστωσων. σκιαδιον δε εν τροχοειδες, αλλ ως περ διρημενον. id est.

Hyssopi consideratio.

Opinio reprobata.

Marcelli mala interpretatio.

Origanum Heracleoticum, quod alij Cunilam uocant, folium habet hyssopo simile: umbellam autem non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidam. hæc Dioscorides. Ex quibus palàm est, non comparasse Dioscoridem origani flores ipsius hyssopi floribus, ut perperam Marcellus uertit, cum absolute dixerit, nulla facta cum Hyssopo comparatione, Origano umbellam esse non in rotæ modum orbiculatã, sed ueluti multifidam. Illud insuper hæc in re non parum ambigendi ansam præbuit, quòd Dioscorides libro IIII. in Chrysocomes capite prodidit, cum inquit. Chrysocome palmi altitudine fruticat, comam habens specie corymborum, hyssopo similem. Veruntamen si quis præstanti iudicio Dioscoridis uerba accurate perpenderit, illa sanè nihil eorum sententiæ resistere comperiet, qui Hyssopum, quo passim utimur, legitimum esse contendunt. siquidem in plantis coma, probatissimorum auctorum testimonio, non solum de floribus, & corymbis intelligitur; sed etiam de folijs, & ramusculis, dummodo hæc hilari quadam uenustate plantam totam, uel summa eius exornent. Vnde rectè Plinius lib. XII. cap. XXV. balsamo folium proximum rutæ, perperua coma reddidit. Item Virgilius lib. IIII. Georgicorum per pulchrè cecinit.

Ille comam mollis iam tum tondebat acanthi.

Ex his perspicuum fieri arbitror, Chrysocomen coma, hoc est folijs, & ramusculis hyssopo esse similem, non autem ipsius corymbis, quibus fortasse in uniuersum scætet. Quamobrem hic nullus, quãtum equidem sentio, relinquatur amplius dubitandi locus. Sed quòd Hyssopum communis usus, uerum, legitimumque sit, nobis manifestè demonstrat Symphytium petræum à me (ut spero) proximis annis repertum, quòd folia uulgari hyssopo similia proferat. Nam cum scribat Dioscorides, Symphytum petræum folio esse origani, Origanum uerò folia habere hyssopi, clarissimum præbet argumentum, quòd hyssopum, quo passim utimur, sit uerum. Quinetiam cum idem auctor tradiderit, Hyssopum duorum esse generum, nempe montanum, & hortense, & utrunque genus in nostrate passim habeatur omnibus notis simile, non modò opinionem auget, hoc legitimum esse Hyssopum; sed omnem quoque litem dirimit. Huc præterea alia accedit ratio, quòd cum Dioscorides congeneres, uel similes plantas seriatim coniunctèque describere consueuerit, statimque post hyssopum stæchadem representauerit, quæ folio, & spicato flore hyssopum nostrum admodum æmulatur, ostendit quidem hallucinari eos, qui hyssopum hoc non legitimum esse hætenus uerunt inficias. Adde etiam quòd idem (ut experientia comprobatur) ijs omnibus polleat uiribus, quas illi reddidit Dioscorides. Hyssopum montanum in comitatu Goritienst Saluatino monte frequentissimum nascitur, facie, floribus, & coma hortensi non absimile, rudiore tamen folio, & gustu amarior, nec usque adeò acris. Mitescit tamen, si transplantetur in hortis, sitque hortensi simile, exuta syluestri natura. Hyssopi paucis meminit Galenus lib. VIII. simpl. medicamentorum, sic inquit. Hyssopum desiccatur, & excalscit ordine tertio: sed tenuium est partium. Hyssopi quoque uires descripsit Mesues, ita ad sensum scribens. Hyssopum hortense pituitam facile deijcit, quanuis dixerint aliqui, quòd & atram bilem educit addito fossili sale, aut

Hyssopi vires ex Galeno, & Mesue.

Indo.



GRATIOLA.



Gratiolæ hi-  
stor. & uires.

Nomina.

STOECAS.



Stoechadis cõ-  
sideratio.

Stoechadis vi-  
res ex Gal.

Indo. At ipsum pituitam purgare manifesto experimento constat, præsertim quæ in pectore, ac pulmone continetur. Facit hyssopum ad pituitosos tum cerebri, tum neruorū affectus: quod non modò mundet; sed quod etiam roboret. Quin & pectus, & pulmonem detergit, præsertim senibus, quorū pectus lenta, crassaq; pituita repletum est: quo fit, ut asthmaticis, & tussientibus opituletur. Discutit hyssopi usus contumaces inflationes, cibi appetentiam inuitat, menses & urinam ciet, & febrium horrores excutit: usum acuit. Melle commistum interaneorum tineas necat, nitri tamen addito momento. Oleum, quod tum folijs, tum floribus paratur, neruos algore affectos inunctum sanat, & roborat. Potest eadem & montanum, atque etiam hæc omnia efficacius præstat. hætenus Mesues. Ceterum nonnulli crediderūt herbam illam, quæ vulgò ab aliquibus GRATIOLA uocatur, ab alijs Gratiadæi, à quibusdam etiam, ut à Foroiulienfibus, Stantæca cauallò, quod equi eius pabulo mirè defatigentur, esse Hyssopum illud montanum, de quo Mesues in suis scriptis mentionem fecit. Sed ij, omnium ferè iudicio, euidentiùs hallucinati sunt, quam ut pluribus demonstrare sit opus. Quoniã uerò in Gratiolæ herba sic dictæ sermonem incidimus, hic locus postulat, ut de ea aliquid dicamus. Nascitur hæc in locis humidis, præcipue in pratis uliginosis, prouenit etiam in palustribus. Herba est, quæ dodrantalem altitudinem excedit, caule quadrangulari, folijs hyssopi latioribus, & longioribus. florem ferè in purpura albicantem, inter folia erumpentem quæ caulem ambiunt. Gustu herba hæc amarissima est, quo etiam quadântenus adstringens sentitur. Aluum uehementer purgat, tam recens quam sicca sumpta. bilem, pituitamq; trahit. Vulneribus celeriter medetur, trita & superposita. Herba ὄσατος Græcis dicta, Latinis Hyssopum appellatur: Arabibus, Cysf, Iufa, seu Iabes: Italis, Hissopo: Germanis, Firch hyssop, & Hoster hyssop: Hispanis, Hissopo hierua, et Hissopilbo hierua: Gallis, Hissope.

Στοιχάς. STOECHAS. CAP. XXVII.

STOECHAS, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis è regione Mafsilie gignitur: unde cognomen accepit. Herba tenuibus furculis, coma thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquantum seris. Cuius decoctum, hyssopi modo, ad pectoris uitia efficax est. Antidotis utiliter miscetur. Viscera omnia, & uniuersum animantis habitum extenuat, confirmat, & ab obstructionibus & farctu liberat.

STOECHADEM officinarum uulgus Sticados appellat. Nascitur hæc non modò in Gallia (ut Dioscorides scribit) ex aduerso Mafsilie in insulis illis, quas Stoechadas uocant; sed & in Arabia, unde cum alijs mercimonijs, quæ ex Alexandria aduehantur, Venetias cõportatur. Quapropter tam à medicis, quam à seplasiarijs, indito ab Arabia cognomen, hodie Arabica nuncupatur: etsi Mafsilienfis pelagi stoechas plerunque Arabica uicem expleat. Prouenit præterea in nonnullis Italiae locis, uerim ea cæteris in Italia præstat, quæ ex Gargano Apulie monte aduehitur. quanquam omnium probatissima est peregrina, quæ ex Arabia defertur: hanc deinde sequitur, quæ in Stoechadibus insulis nascitur, à quibus primò nomen adinuenit. De Stoechade uires scripsit Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Stoechadis gustu quidem qualitas amara est, & mediocriter subadstringens. Ceterum temperies composita, nempe ex terrena essentia frigida exigua, unde sanè adstringit: & ex attenuata altera terrena copiosiore, à qua utiq; amara est.

Ob

Ob utrorumque uerò conuenientiam & coitum, obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tum uiscera omnia, tum totius corporis habitum est nata. Suprà nanq; ostensum est, quòd quæ ex eiusmodi essentijs constant medicamina, dictos effectus reddere possint. Huius quoque meminit Mesues, ita de eius uiribus differens. Stœchas deicit tum pituitam, tum atram bilem: cerebrum, neruos, ac sensuum omnium organa mundat, ac roborat. Prodest contra frigidos morbos qualescunque sint, ideoq; comitialibus conueniens remedium habetur, addita scilla, aut eius aceto. Balnea, fomenta, ac laconica, quæ ex ipsius tum decocto, tum uapore fiunt, oclusos narium meatus aperiunt: neruorum, & compaginum cruciatus mitigant: ac interna uiscera frigido humore affecta roborant. Abstinent tamen ab ea biliosis est, præsertim si eorum uentriculus sit bile refertus: nam eos maxime turbat, nauseam commouet, sitim accendit, & calore quodam molestissimo uniuersum afficit corpus. Quæ planta Græcè σιχῆς, Latine item Stœchas nominatur: Arabice, Astochodos, Astuborados, siue Astuchudes: Italice, Stechade: Germanice, Stichas kraut: Hispanice, Cantuesso: Gallice, Stechados.

Ex Mesue.

Nomina.

Ορίγανος. ORIGANVM.

CAP. XXVIII.

ORIGANVM Heracleoticum, quod & cunilam uocant, folium habet hyssopo non dissimile: umbellam autem non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidam: femine in summis uirgis haudquaquam denso. Excalfacit: unde decoctum cum uino potum demorsis à serpente conuenit. qui autem cicutam, aut meconion hauserunt, ijs ex passo: si uerò gypsum, aut ephemerum, ex aceto mulso propinatur. ruptis, conuulsis, hydropicis cum fico esui datur. Aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit: menses ciet, & tufsi cum melle linctum medetur. Ad pruriginem, psoras, regiumque morbum, decocti ius in balneis prodest. Succus uirentis, tonsillas, uiam, & oris ulcera sanat, & per nares ex oleo irino infusum trahit. aurium dolores cū lacte mulcet. Conficitur ex eo, & cepis, & rhoë, quo ad obsonia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per dies bis uicenos insolat, dum caniculæ sydus flagrat. Herbarum autē substratu serpentes fugantur. Quæ onitis appellatur, candidiore est folio, & hyssopo similiore. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani Heracleotici, sed multò inefficacior. Syluestre origanum, aliqui panaces Heraclicum, alij cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius. Folijs est origani: ramulis tenuibus, dodrantem altis: in quibus umbellæ anethi insunt, flores candidi: radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis à serpente, folia, & flores ex uino poti auxiliantur.

20

30

ORIGANVM HERACLEOTICVM.

ORIGANVM ONITIS.



I Τραγος

ORIGANVM SYLVESTRE.

TRAGORIGANVM.



Τραγορίγανος. TRAGORIGANVM.



CAP. XXIX.

TRAGORIGANVM tenuis frutex est, sylvestri serpyllo, aut origano similis, folio, & ramulis. Quibusdam in locis latius, uirentiusque inuenitur, & latioribus folijs, satis glutinosum. Alterum exilibus furculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui prafium uocauerunt. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneū, & in Chio, Cooque proueniens. Omnia exalfaciunt, urinam cient, aluo accommodantur. Decocto potō bilem deijciunt: lienosis ex aceto bibere prodest: contra pota ixiæ venena in uino bibuntur: menses trahunt: peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate datur. Grata, ac mitis eorum potio est: quare cibum fastidientibus, & stomacho acida ructanti, imbecilloque præbetur: item si à maritima iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. Tumores uerò cum polenta illita discutunt.

Origani historia uaria.

VARIA, ac confusa est apud antiquos rei herbariæ authores Origani historia. Quandoquidem Theophrastus lib. VI. cap. II. de plantarum historia duo tantum constituit Origani genera, nigrum sterile, & candidum fructuosum. Plinius uerò lib. XX. cap. XVII. post Onitidis origani, & Tragorigani mentionem, Heraclium origanum subiunxit, quod tria habere genera prodidit. Vnum nigrius, latioribus folijs, glutinosum. Alterum exilioribus, mollibusq; sampsucho non dissimile, quod aliqui prafion uocauerunt. Tertium inter hæc medium, minus quam cetera efficax. In quibus uerbis Plinius deprehenditur non sine errore Tragoriganum cum Origani generibus confuisse, quod Heraclij nomine, quod constat Origani genus esse, duas illas Tragorigani species, quæ à Dioscoride redduntur, huius ferè imitatione expresserit: licet tertium quoq; addiderit ex alio forte authore. nisi dixerimus, quod & hanc pro aliquo Origani genere sumpserit, & simul confuderit. Sed dimissis aliorum placitis, & Dioscoridem, quem nobis ducem, & auctorem proposuimus, duntaxat secuti, dicimus tam Heraclioticum, quam Onitim appellatum Origanum aut in Italia non oriri, aut inibi hætenus, quod sciam, à nemine fuisse repertum. Etsi Brasauolus Ferrariensis medicus nostræ ætatis clarissimus asserere uideatur, Heraclioticum illud herbæ genus esse, quod in Italia passim nascitur, quodq; perperam Origanum uulgò ab omnibus uocatur. Verum huic (pace eius dixerim) nunquam assentiri potui: quin potius eam plantam syluestris Origani genus esse semper existimaui, quod sua sponte in campestribus, asperis, cliuosisq; locis, & montibus proueniat, purpurascenti admodum umbella. Nam quanuis à Dioscoride una tantum syluestris Origani species describatur, floribus candidis; nil tamen obstat, quin in alijs quoq; à Græcia regionibus una, uel altera eius species floribus differens gigni possit. Siccum origanum, quod Venetiæ è Creta

Brasauoli opinio reiecta.

Creta aduehunt, flore est albo, acerrimo gustu, fragrantiq; odore. Quo fit, ut hoc esse putem syluestre Dioscoridis origanum (quanquam apud plerosq; Heracleotici, uel alterius nomen sibi falso uendicet) non solum quod floribus sit candidantibus; sed etiam quod gustatu linguam admodum uellicet. Siquidem hinc facile conijci potest, syluestre origanum ceteris (ut Galenus testatur) ualentiorum esse. Heracleoticum origanum, itemq; Onitum misit ad me hoc anno clarissimus medicus Lucas Ghinus (quæ mihi sunt eius non solum præstantis doctrine; sed etiam ingenii, ac liberæ animi certæ ac firmæ indicia) utrumq; è Creta (ut ad me scripsit) allatū. Quæ duo Origani genera quod satis Dioscoridis historia respondeant, hic pictura exprimens duximus. Tragoriganum uerò, cuius etiam plantam pictā exhibemus, frequens nascitur in Foroiulienti agro, folijs serpylli æmulis, sed gustu pulegij. Vnde non ab re statim post ipsam pulegij meminit Dioscorides. De omni tam Origani, quàm Tragorigani genere differens Galenus lib.

Origani uires ex Galeno.

10 VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Origanus, Heracleotica quidem efficacior est onitide: sed agrestis, quàm quidam panaces Heracium, alij conylem cognominant, ualentior utraq; est. Omnes uerò incidendi, extenuandi, calfaciendiq; facultatem possident: hæcq; tertio excessu obtinent. Porro ea, quam Tragoriganum appellat, assumpti etiam adstrictionis quippiam. hæc Galenus. Ex cuius doctrina patet, rectè cum ijs agi, qui syluestre ex Creta petunt suis medicamentis inserunt. Planta Græcis ὄριγανος, Latinis pariter Origanum uocatur: Mauritanis, Fandenigi, Fudenegi, seu Faudenegi: Italis, Origano: Germanis, Vuolgemuot, Rottdoften, & Costentz: Hispanis, Oreganos: Gallis, Origan, aut Mariolaine bastarde.

Nomina.

ΠΛῆξωv.

PVLEGIUM.

CAP. XXX.



PVLEGIUM herba vulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit: potum menstrua, secundas, ac partus eijcit. Pulmonis uitia ex melle, & aloë potum extrahit, & conuulsis auxiliatur. naufeas, stomachiq; erosiones ex pofca permulcet. atram bilem per aluum exigit. Bibitur in uino utilissimè contra serpentium morsus: defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum: gingiuas arefacti cinere corroborat. Illitum cum polenta inflammationes omnes sedat: podagris per se subuenit, impositū usq; dum rubescat locus: cum cerato varos extinguit: lienosis cum sale utiliter illinitur. Decoctum eius ablutas pruriginas mitigat: conuersas uulvas corrigit: cōtra inflationes, duritiasque vuluæ in defesiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui blechona, quoniam dum floret gustatum à pecoribus, balatum concitat.

Pulegij confideratio.

ET SI dubitauerint recentiorum quidam, an uulgare Pulegium legitimum sit, quod ob eius uulgarem notitiam, nullis foliorū, florumq; notis eius faciè descripsit Dioscorides; non desunt tamen rei herbariæ periti, qui uelint Pulegium uulgaris usus Dioscoridis, aliorumq; antiquorum esse pulegium. Hocq; argumento nituntur, quod non modò experientia compertum sit, uulgare Pulegium omnibus ijs uiribus esse præditum, quas suo tribuit Dioscorides; sed quod etiam Pliniane historie maxime respondeat. Plinio siquidem lib. xx. cap. xiiii. duo Pulegij produntur genera: fœmina, cui purpureus flos: mas, cui albus. Horum utrumq; fert solum Italicum, utrumque in Hetruria præstantissimum gignitur. Quapropter eos aperte hallucinari crediderim, qui Pulegium cōmunis usus unam, uel alteram calaminthæ speciem esse contendunt.

Quorundam error.

50 Quippe quod certò putem (ut infrà suo loco dicitur) omnia calaminthæ genera, quorum meminit Dioscorides, à nobis iandiu fuisse reperta. Quin & illud Pulegium nostrum legitimum esse ostendit, quod folio sit Cretensi dictamno simile, cui folia pulegio similia reddidit Theophrastus, item Dioscorides, qui tamen illa maiora fecit. Germanicæ mulieres Pulegium in hortis serunt, ac etiam in sigulinis uasis fouent diligenti admodum cultura, suis affectibus eo consulentes. Vbi lætius tota coma conspicitur, & secundo calaminthæ generi (hanc enim illi assimilauit Dioscorides) folio simile, acerrimo gustu, quadantenus amaro. Quamobrem rectè quidem Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, de Pulegio differens, ita scriptum reliquit. Pulegium cum acre, & subamarum sit, ualde tum excalfacit, tum extenuat. Porro quod excalfaciat, abunde magnum est signum, quod illitum rubrificat, & quod si quis diutius toleret, exulcerat quoque. Quod uerò extenuet, satis indicat, cum humida, crassa, & lenta ex thorace, & pulmone excreatu facilia faciat, mensesq; moueat. ΠΛῆξωv herba sic Græcis, Pulegium Latinis dicitur: Mauritanis, Alnam, Alnegèn, seu Aluegen: Italis, Pulegio: Germanis, Poley, & Hertz poley: Hispanis: Polcio: Gallis, Pulege, & Pouliot.

Pulegij uires ex Galeno.

Nomina.

I 2 Δίκτημος.

## DICTAMNVM.



Δίκτημος. DICTAMNVM.

## PSEVDODICTAMNVM.



CAP. XXXI.

DICTAMNVM, aliquibus sylvestre pulegium uocatur. Cretensis herba est, acris, læuis, pulegio similis, sed maioribus folijs, quæ tomento quodã, spissaq; lanugine pubescunt. Florem nullum, aut semen profert. Præstat omnia, quæ satium pulegium, sed efficacius multò: nam non potum modò, sed appositum quoque, aut suffitum, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius herbæ pastu eas excutere. Purgandi uim habet succus illitus, aut cum polenta tribetur: siquidem ipsum imminuit. Metunt æstate, & autumno. Radix eius gustu calfacit: partus accelerat. Succus cum uino potus, contra serpentium morsus præsidio est. Tanta herbæ facultas est, ut olfacta abigat bestias, quæ venenato ictu sæuiant, appensaque contactu exanimet. Vulneribus ferro illatis, & uenenatis moribus infusus succus, præsentaneo est remedio, si etiam ab instillatione statim in potu assumatur.

## Ψευδοδίκτημος. PSEVDODICTAMNVM.

## CAP. XXXII.

QVOD Pseudodictamnium uocant, multis in terris nascitur, antè dicto simile: sed minus, quàm illud acre. Eisdem effectus præbet, sed ineffacius multò.

## Δίκτημος ἄλλος. DICTAMNVM ALTERVM.

## CAP. XXXIII.

DEFERTVR à Creta alterum dictamni genus, folijs sisymbrij, ramis maioribus: in quibus flores sylvestris origani, nigri, molles. Odor foliorum inter sisymbrium, & saluiam, iucundissimus. Efficax ad eadem, sed minus nares ferit. Miscetur emplastris, & medicaminibus, quæ aduersus serpentium iniurias confinguntur, theriaca uocant.

DICTAM